

Občanské právo

Závazkové právo – obecná část

Úvodní ustanovení

System

Základní pojmy

Třídění závazků

© jhurdik@law.muni.cz

Zásady, východiska a užití záv.práva

- Jednotná úprava – **monistická** koncepce závazkového práva – **zvláštní** úprava:
 - Ochrana (institucionální) spotřebitele (§ 419, § 1810-1867)
 - Zákaz zneužití (faktické) pozice silnější strany u podnikatele (§ 433)
 - Některé vztahy mezi podnikateli (status podnikatele § 420-435, dále např. § 1874 solidarita u B2B)
- Tendence k **européizaci** (DZ k § 1721: inspirace Principy UNIDROIT, PECL, Gandolphi Code européen des contracts) – nikoli DCFR
- Pojetí obligace dle řím.práva a dle § 488 OZ 64
- Převzat koncept Úmluvy OSN o mezinárodní koupi zboží – ObchZ
- Zpřesnění terminologie (?)

Systematika závazkového práva v občanském zákoníku 89/2012 Sb.

- Část první – obecná část
- Část druhá – rodinné právo
- Část třetí – absolutní majetková práva
- Část čtvrtá – relativní majetková práva
- Část pátá ustanovení společná, přechodná a závěrečná (zejm. § 3028/1,3, § 3029-3030, § 3073-3079)

Systematika závazkového práva v občanském zákoníku

- Hlava I Obecná ustanovení o závazcích
 - Díl 1 Vznik závazků a jejich obsah
 - **Díl 2 Smlouva**
 - Díl 3 Obsah závazků
 - **Díl 4 Zvláštní ustanovení o smlouvách uzavíraných se spotřebitelem**
 - Díl 5 Společné dluhy a pohledávky
 - Díl 6 Změny závazků
 - Díl 7 Zánik závazků
 - Díl 8 Zajištění a **utvrzení** závazků

Systematika závazkového práva podle OZ III

- Hlava II
 - Díl 1 **Převedení věci do vlastnictví jiného** (darování, koupě, směna)
 - Díl 2 **Přenechání věci k užití jinému** (výprosa, výpůjčka, nájem, pacht, licence, zápůjčka, úvěr)
 - Díl 3 **Pracovní poměr**
 - Díl 4 **Závazky ze schovacích smluv** (úschova, skladování)
 - Díl 5 **Závazky ze smluv příkazního typu** (příkaz, zprostředkování, komise, zasílatelství, obchodní zastoupení)

Systematika závazkového práva podle OZ IV

- Hlava II – pokračování
 - Díl 6 Zájezd
 - Díl 7 Závazky ze smluv o přepravě (přeprava osob a věcí, provoz dopravního prostředku)
 - Díl 8 Dílo (vč. **stavba jako předmět díla, díla s nehmotným výsledkem**)
 - Díl 9 **Péče o zdraví**
 - Díl 10 **Kontrolní činnost**
 - Díl 11 Účet, jednorázový vklad, akreditiv a inkaso

Systematika závazkového práva podle OZ V

- Hlava II – pokračování
 - Díl 12 **Závazky ze zaopatřovacích smluv** (důchod, výměnek)
 - Díl 13 Společnost
 - Díl 14 Tichá společnost
 - Díl 15 **Závazky z odvážných smluv** (pojištění, sázka, hra, los)
 - Díl 16 **Závazky z právního jednání jedné osoby** (veřejný příslib, slib odškodnění)

Systematika závazkového práva podle OZ VI

- Hlava III – Závazky z deliktů
 - Díl 1 Náhrada majetkové a nemajetkové újmy
 - Díl 2 Zneužití a omezení soutěže
 - Oddíl 2 Nekalá soutěž

Systematika závazkového práva podle OZ VII

- Hlava IV Závazky z jiných právních důvodů
 - Díl 1 Bezdůvodné obohacení
 - Díl 2 Nepřikázané jednání a **upotřebení cizí věci k prospěchu jiného**
 - Oddíl 1 Nepřikázané jednání
 - **Oddíl 2 Upotřebení cizí věci k prospěchu jiného**
(Řeší vypořádání mezi subjekty; vlastnictví řeší část třetí, např. § 1077: použití cizí věci na opravu jiné věci)

Podstata a právní povaha závazku

- Individuálně určené subjekty:
 - věřitel/dlužník; strany
- Vztah mezi nimi relativní povahy (tendence k hodnotové vyváženosti)
- Individualizovatelný předmět
 - poskytnutí hodnoty: plnění
 - dosažení účelu (plnění) vyžaduje zpravidla součinnost druhé strany
- Obsah:
 - právo/povinnost plnit = pohledávka/dluh
 - doplňková práva a povinnosti (info, doklady, ochranné povinnosti..)
 - korespondující právo/povinnost k součinnosti
 - relativní protikladnost zájmů – komutativní/korektivní spravedlnost

Struktura závazkového vztahu

Pojetí vztahu Prvek	Abstraktní- objektivní	Konkrétní- subjektivní
Subjekty	(Účastník) Strana, dlužník- věřitel, speciální pojmenování	Individuálně určená osoba (ind. znaky § 3019)
Objekt-předmět	Abstraktní plnění (chování poskytující hodnotu - § 1722) (Příkl. § 2079 KS)	Předmět plnění - hodnota (?) (věc, zboží, služba)
Obsah	Právo a povinnost plnit = pohledávka-dluh § 1721?, § 1789 Další práva-pov.	Individualizované plnění (chování poskytující hodnotu)

Terminologie závazkového práva v realitě OZ

(terminologie OZ § 1721n.)

- Strany (užívá bez definice), **účastníci (neužívá)**, věřitel, dlužník součástí definice pohledávky a dluhu
- Pohledávka = právo na plnění jako **na** pohledávku
- **Dluh** = povinnost uspokojit pohledávku splněním **dluhu** (definice kruhem)
- Lze právo uspokojit? (Věřitele; splněním právo zaniká)
- **Právo-povinnost součinnosti ?** (až § 1975: *mora creditoris*)
- **Předmět závazku = plnění (§ 1722)**
- **Plnění: alt. poskytnutí hodnoty (§ 1911), alt. hodnota sama (§ 1792)**

Definice závazku a závazkového práva

- Lze sestavit z dílčích pojmových znaků:

?

Důvody vzniku závazků

- Smlouva
- Protiprávní čin – typicky náhrada škody, nekalá soutěž
- Jiné právní důvody (až potud § 1723/1): např.
 - Jednostranné právní jednání – např. veřejný příslib (§ 2884)
 - Právní událost
 - Rozhodnutí soudu konstitutivní povahy
 - Bezdůvodné obohacení
 - Užití cizí věci

(Přiměřené použití úpravy závazků ze smluv na závazky z jiných důvodů - § 1723/2)

Třídění závazkových vztahů v režimu občanského zákoníku

- Podle subjektů
- Podle předmětu a obsahu

Třídění závazků podle subjektů

- Jednoduché
- Společné
 - **Dílčí** (odvoz. od 1) dělitelnosti plnění, 2) dílčí tehdy, ne-li solidární) (§ 1871)
 - Zvl.: Možnost **kteréhokoli z věřitelů žádat celé plnění** (nejde o vlastní solidaritu, předstupeň solidarity: 1) možnost žádat pouze celé plnění (ne jeho jakoukoli část, 2) chybí vztahy mezi spoludlužníky, 3) pluralita pouze na věřitelské straně - § 1871/2
 - **Solidární**: předpoklady: (1) dělitelné plnění, (2) pokud tak stanoví:
 - a) smlouva, b) zákon nebo c) rozhodnutí soudu
 - **Pasívní** solidarita (§ 1872-1876)
 - **Aktivní** solidarita (§ 1877)
 - **S nedělitelným plněním** plural. daná povahou plnění (§ 1869-1870)
 - **Solidárně nedílné** (1) nedělitelné plnění ve vlastním smyslu = chování, (2) z povahy věci splnitelné pouze společnou činností dlužníků) (§ 1869 in fine) – viz nedělitelné plnění § 1869-1870)
 - **Vícestranné** (zásadně 2 varianty)
 - **Ve prospěch třetí osoby** (§ 1767-1768)
 - **K tíži třetích osob** (smlouva o plnění třetí osoby - § 1769) závazek k přímě, event. náhrada škody

Závazky dílčí a solidární – shrnutí

- **Dílčí** – mechanické spojení dvou nebo více závazků různých dlužníků nebo věřitelů - § 1868, 1871
- **Solidarita pasivní** – více dlužníků má témuž věřiteli splnit tentýž dluh společně a nerozdílně - § 1872-1876. Vzniká (a) ze smlouvy, (b) ze zákona (např. § 713/3 SJ) nebo (c) rozhodnutím soudu - § 1871/1.
(Už neplatí vznik z povahy věci – OZ 1964).
Domněnka solidarity u společně zavázaných podnikatelů - § 1874
- **Solidarita aktivní** – více věřitelů může od téhož dlužníka požadovat společně a nerozdílně tutéž pohledávku - § 1877-1878. Vzniká (a) ze smlouvy, (b) ze zákona nebo (c) rozhodnutím soudu - § 1871/1.

Třídění závazkových vztahů podle předmětu a obsahu I

- s plněním **dělitelným a nedělitelným**
- **závazek k témuž plnění** - § 1868 (nemusí jít o solidaritu ani o dělitelnost - správa dluhu a pohledávky - zásady spoluvlastnictví)
- **nedělitelné** plnění § 1869-1870
 - **solidárně nedělitelné plnění** (§ 1869 in fine)
- **dělitelné** plnění - § 1871
- s plněním zastupitelným a nezastupitelným
- s plněním **jednotlivě a druhově** (§ 1929) určeným
- s plněním **alternativně určeným** - § 1926-1928
- **alternativa facultas**
- **synallagmatické** (např. § 1792) a **asynallagmatické** (funkcionální synallagma - § 1911-1913)
- **kauzální a abstraktní** - § 1791: kauza – ekonomický důvod vzniku závazku nemusí být vyjádřen, věřitel je povinen prokázat)

Třídění závazkových vztahů podle předmětu a obsahu II

- S plněním **peněžitým a nepeněžitým** (peníze jako platidlo; např. § 1955 odst. 1 – místo plnění, § 1957 – doba splnění, § 1967 – předčasné plnění)
- S plněním opakovaným (závazky trvajících)
- S plněním **částečným** - § 1930
- S plněním **ve splátkách** – § 1931 ztráta výhody splátek, dále § 1966,
- **Jistina, úroky a náklady** spojené s uplatněním pohledávky - § 1932
 - Blíže viz téma: Zánik závazků splněním